

**RÄKNA
MED
KVINNOR!**

Rapport från nyhetsstudien Global Media Monitoring Project 2005

Sverige

**Global Media Monitoring Project 2005
Nationell rapport 2005**

Författare: Maria Jacobson

Erkännande samt villkor för användning

GMMP är licenserat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-IngaBearbetningar 2.5 Sverige.

GMMP koordineras av the World Association for Christian Communication (WACC) en internationell Non-Governmental Organisation som arbetar med kommunikation som verktyg för social rättvisa. WACC samarbetar med medieanalytikern och konsulten Margaret Gallagher samt med Media Monitoring Project i Sydafrika som bearbetar data i studien.

Data för GMMP samlades in genom en kollektiv ideell insats av hundratals organisationer på gräsrotsnivå, inklusive medie- och genusaktivister, forskare, akademiker, studenter, yrkesverksamma i olika medieprofessioner, journalistorganisationer, alternativmedier och kyrkoanknutna grupper.

Detta är en icke-kommersiell produktion och får inte användas för kommersiella ändamål

Får inte förändras, bearbetas eller omskapas.

Inför användning och distribution måste licensvillkoren klargöras.

Licensvillkoren begränsar inte rättigheter enligt lag.

Översättning från engelskan: Mathias Klang, Svenska Creative Commons

Innehåll

Förord	4
Resurser	5
Liten genusordlista	5
SAMMANFATTNING	6
Undersökta nyheter	6
16 februari 2005 i Nyhetssverige	7
Könsomedvetenhet i nyhetsskörden 16 februari 2005	7
Så gjordes GMMP i Sverige – ideell insats med professionell handledning	8
Speglar nyheterna världen?	8
Figur 1: Andel kvinnor och män som nyhetssubjekt i procent i Sverige och globalt	8
Tabell 1: Kvinnor och män i svenska nyheter i procent och antal, fördelade på presentatörer, reportrar och nyhetssubjekt	9
Stabilt mönster av underrepresentation	9
Tabell 2: Antal kvinnor och män i procent som nyhetssubjekt fördelade inom olika bevakningsområden	9
Figur 2: Nyhetssubjekten inom gruppen kvinnor fördelade på bevakningsområden	10
Att hamna på sidan 1	10
Maktpersoner vanligast	10
Jag uttalar mig som...	11
Vem levererar nyheterna?	11
Tabell 3: Andel kvinnliga reportrar och presentatörer i svenska medier och globalt (procent) 16 februari 2005	11
På tal om genus och jämställdhet	12
Jämställdhet fortfarande en kvinnofråga	12
Vad kan göras?	12
Därför ska kvinnor räknas	13
Goda nyheter	13
Göteborgs-Posten – den stora redaktionen	14
Uppsala Nya Tidnings tipslista – den medelstora redaktionen	15
Västerbottensnyttmodellen – den mindre redaktionen	15
Arbetaren – den lilla redaktionen	16
Nyhetsprojektet – lokalradions handlingsprogram för en bättre radio	16
TACK	18
Kontaktinformation	18

Förord

[Maria Jacobson, journalist, ordförande i det mediekritiska nätverket Allt är Möjligt 2001-2006, och nationell koordinatör för Global Media Monitoring Project 2005](#)

Titeln Räkna med kvinnor! har två betydelser.

En syftar på det trägna måtarbete som medieaktivister, forskare och jämställdhetsarbetare gör för att studera hur kvinnor kommer till tals i nyhetsförmedlingen. Kvinnor utgör 52 procent av världens befolkning men marginaliseras i nyhetsförmedlingen, som är en av de viktigaste kanalerna för information om omvärlden till medborgarna.

Den andra betydelsen avser att utmana den symbolik som den systematiska underrepresentationen av kvinnor i nyhetsmedierna avslöjar: att kvinnors verkligheter, tankar, världar och villkor fortfarande inte räknas fullt ut i samhället. Trots att Sverige gärna vill se sig som ett av världens mest jämställda länder. Trots att ett antal metoder för jämställdhetsarbete finns tillgängliga, trots den omfattande genusforskning, genusstatistik och jämställdhetspolitisk som finns i landet.

Och trots att kvinnor själva med stor framgång gjort – och gör – anspråk på inflytande i politik och arbetsliv, utbildar sig och är högpresterande i skola, i arbetsliv, och som omsorgsgivare. Trots detta dominerar män och en maskulint färgad världsbild det dagliga nyhetsflödet.

Därför fortsätter det mediekritiska nätverket Allt är Möjligt i Göteborg att räkna. Det har vi gjort sedan 1992 då nätverket startade. Vi anser att medierna – också nyheterna – är en maktsfär som har lika stort ansvar för progressiv samhällsutveckling som andra maktsfärer. I mediebruset i stort reduceras kvinnor till sexuella stimuli och i nyheterna undervärderas kvinnors åsikter, tankar och handlingar. Medierna är därmed en tillbakahållande kraft och förmedlar en värdering av kvinnors och mäns platser i samhället som inte främjar en demokratisk och rättvis samhällsutveckling.

Allt är Möjligt är nationell koordinatör för undersökningen 2005, liksom för år 2000. Då samarbetade vi med forskare och studenter vid Institutionen för journalistik och masskommunikation på Göteborgs Universitet och Institutionen för kultur och medier på Umeå Universitet. 2005 utökades antalet partners med organisationen Kvinna till Kvinna i Stockholm.

[Karin Nordberg, medieforskare och journalistlärare vid Institutionen för kultur och medier på Umeå universitet och lokal koordinatör](#)

För mig har det varit angeläget att delta i GMMP-studien eftersom könsperspektivet varit centralt både i min forskning och i mitt arbete som journalist i bland annat Radio Ellen (P1 1981-1995). Som Ellen-redaktör var jag på FN:s kvinnokonferens i Nairobi 1985. Då kom jag i kontakt med journalister från andra länder och de organisationer som tog initiativ till GMMP på 1990-talet.

Som lärare i medie- och kommunikationsvetenskap och på journalistlinjerna i Umeå (kultur- och vetenskapsjournalistutbildningarna) har jag arbetat med att tillgodose könsperspektivet i undervisningen. Både 2000 och 2005 värvades studenter från institutionen för att granska nyheter inom ramen för GMMP. Det var inga problem att få ihop en grupp. Dagens både manliga och kvinnliga studenter ser könsperspektivet som en självklar del i undervisningen och kräver det om det inte är med. Särskilt hoppfullt för mediernas del är förstas journaliststudenternas engagemang.

Umeå har rykte om sig som progressivt när det gäller jämställdhet. Här har radions kvinnoprogram haft sin bas: Radio Ellen, Freja, Lika Villkor och Gender, Kvinnouniversitetet förlades hit 1982, genusperspektivet är ett av universitetets profilområden och genusforskarskolan finns här. Ett nätverk för kvinnliga journalister bildades på 80-talet och stadens kvinnliga journalister har tagit många initiativ på sina redaktioner för att påverka könsordningen både på redaktionerna och i utbudet.

Intressant nog pågick ett sådant experiment på Radio Västerbotten just den vecka 16 februari inföll. Redaktionen hade bland annat bestämt sig för att försöka göra nyhetssändningarna utan en enda makthavarröst. Makthavare kunde refereras men inte intervjuas. Bakgrunden är den medielogik som premierar manliga eliter och som gör så kallat vanligt folk till vittnen, fallstudier eller en siffra i statistiken istället för aktörer. (Mer om det under rubriken Goda nyheter.)

[Åsa Carlman, press och kommunikation, Kvinna till Kvinna, Stockholm, lokal koordinatör](#)

Kvinna till Kvinna stödjer kvinnoorganisationer i krigs- och konflikttrabbade länder. Kvinna till Kvinna sprider information om och bildar opinion för kvinnors rättigheter och deltagande i freds- och demokratiprocesser. Eftersom medierna är viktiga kanaler för att påverka både beslutsfattare och bilda opinion hos allmänheten har Kvinna till Kvinna valt att under ett par år särskilt försöka kartlägga

och påverka mediernas skildring av kvinnor i krig och konflikt. Som ett avstamp i detta arbete valde vi att vara med i den svenska delen av GMMP.

Resurser

Who Makes the News? – globala rapporten finns på www.whomakesthenews.org

Who Makes the News, **Three Weeks of Global Action on Gender and the Media 16 th February – 8th March – Take Action Pack** finns på www.whomakesthenews.org och www.alltarmojligt.se

Three Weeks of Global Action avslutas på internationella kvinnodagen 8 mars 2006 med UNESCO-initiativet **Women Make the News** http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=18295&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Kvinnor i utrikesrapportering från krig och konflikt

Kvinna till Kvinna lanserar våren 2005 en folder om hur medierna skildrar, och inte skildrar, kvinnor i krig och konflikt. Foldern tar upp frågor om bilden av kvinnan som offer i krig, hur kvinnor kan skildras som aktörer och om avsaknaden av kvinnor som beslutsfattare och experter. Innehållet mynnar ut i rekommendationer och tips till läsaren för att öka medvetenheten och vad som kan göras att öka andelen kvinnor i utrikesrapporteringen. Foldern vänder sig främst till yrkesverksamma journalister och studenter i journalistik och medier-kommunikation.

www.iktk.se

Liten genusordlista

Kön: Biologiskt kön

Genus: Socialt kön. Genus är en social och kulturell konstruktion. Genus skapas genom ett kontinuerligt samspel mellan strukturella förhållanden och uppfattningar relaterade till kvinnligheter och manligheter. Genus som struktur är uttryck för hur kön knyts till makt, till exempel privilegier i samhället. (Vetenskapsrådets genuskommittée 2003)

Ibland används ordet kön också i bemärkelsen genus.

Jämställdhet: Innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Jämställdhet förutsätter jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet, lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt slutligen frihet från könsrelaterat våld. Jämställdhet är besläktat med **jämlikhet**. Medan jämlikhet rör alla människors lika värde är jämställdhet förbehållet förhållandet mellan könen. Det svenska ordet jämställdhet etablerades när frågan om lagstiftning mot könsdiskriminering initierades politiskt i början av 1970-talet.

Genusperspektiv: Uppfattning av något utifrån olika kön. Genusperspektiv beaktar att relationer mellan kön kan inverka även i till synes könsneutrala sammanhang vid analys av företeelser, förhållanden och processer i samhället inom politik, ekonomi, utbildning, vetenskap, kultur etc. (Nationalencyklopedin)

Stereotyp: Organiserade uppfattningar om utmärkande drag som tillskrivs alla medlemmar av en viss grupp.

Könsstereotyp: våra delade uppfattningar om vad det innebär att vara man eller kvinna. Stereotyperna ger uttryck för de drag som anses socialt önskvärda hos män och kvinnor; individer som avviker alltför mycket ses med negativa ögon. Könsstereotyper inkluderar information om utseende attityd, intressen, psykologiska karaktärsdrag, relationer och sysselsättning.

Könsblind, könsomedveten: Kvinnors och män olika villkor synliggörs inte. Man bortser från könsordningen, dvs. att kvinnor som grupp är underordnad män som grupp i samhället och att maskulinitet är den rådande normen.

SAMMANFATTNING

- Undersökningen utfördes i 76 länder på alla kontinenter under en nyhetsdag, 16 februari 2005
- Åtta dagliga nyhetstidningar, fem nyhetssändningar i tv och två i radio ingick i den svenska studien
- Totalt studerades 168 artiklar och inslag och 633 aktörer, inklusive nyhetssubjekt, reportrar och presentatörer, i Sverige
- Globalt studerades totalt 12 893 artiklar och inslag och 39 944 aktörer, inklusive nyhetssubjekt, reportrar och presentatörer
- Svenska nyheter domineras till 70 procent av män
- De nationella resultaten i nyhetsstudien The Global Media Monitoring Project bekräftar det mönster för kvinnors underrepresentation som också visats i annan svensk forskning på könsrepresentation i nyheter. Mönstret har varit stabilt sedan mitten av 1990-talet.
- Radionyheter har något fler kvinnor än tv och press, 37 procent
- Inte i något bevakningsområde är det övervikt av kvinnor eller jämställt mellan könen. Flest kvinnor fanns i området kriminalitet och våld samt politik. I det förstnämnda är kvinnor ofta offer och det sistnämnda kan förklaras med att vi har många kvinnliga ministrar och generellt förekommer maktpersoner ofta i medierna. Politiker, affärsman och kriminell var de vanligaste sysselsättningarna för män men också de är ofta brottsoffer.
- Jämställdhet som bevakningsområde existerade knappast 16 februari.
- I den studerade pressen fanns en tredjedel kvinnor som reportrar.
- I Tv-nyheterna fanns drygt två tredjedelar kvinnor som presentatörer
- I de granskade radionyheterna presenterade enbart kvinnor nyheterna den 16 februari.

UNDERSÖKTA NYHETER

Dagens Nyheter
Svenska Dagbladet
Expressen
Aftonbladet
Göteborgs-Posten
Sydsvenska Dagbladet
Arbetarbladet,
Nerikes Allehanda
Dagens Eko
Radio Västerbotten
Rapport
Aktuellt
TV4
Mittnytt
Sydneytt

16 februari 2005 i Nyhetsverige

16 februari 2005 var inte vilken onsdag som helst i Sverige och världen. En global aktion skedde utan att nyhetsmedierna hade en aning om det.

16 februari var samtidigt vilken onsdag som helst när det gäller just könsrepresentation i nyheterna. Som framgår präglas det svenska nyhetsutbudet av kvinnors underrepresentation med 30 procent och mäns överrepresentation med 70 procent sedan åtminstone tio år tillbaka.

Denna dag presenterades flera medicinska nyheter. Stort utrymme fick nyheten om ett nytt vaccin mot Hiv som skulle testas på friska människor. Fågelinfluensan var på dagordningen, liksom ett läkemedelregister, piller mot fetma och ett utbrott av legionella.

Katastrofer hade sin givna plats. Efterdyningar av tsunamin och orkanen Gudrun i Sverige rapporterades. De handlade om sena ingripanden, invånare utan ström och skadestånd.

Katastroferna hade också inrikespolitisk anknytning, bland annat kritiserades regeringen för sitt handlande i samband med tsunamin som riksdagens konstitutionsutskott beslutade att granska. Utrikesminister Laila Freivalds ifrågasattes hårt i flera artiklar och inslag. De borgerliga riksdagspartierna hade ett gemensamt möte för första gången på många år.

Ekonomiinslag fanns också, exempelvis att direktörerna på 100 börsnoterade företag förmedlade egna aktietips.

Diverse kriminalnyheter och olyckor, till exempel om organiserad brottslighet, misshandel och fordonsolyckor fanns i många artiklar och inslag. Att storstjärnan Michael Jackson förts till sjukhus mitt under rättegången mot honom för påstått sexuellt utnyttjande av ett barn togs upp. Uppföljningar av de tre spelare i hockeylandslaget som polisanmäldes för våldtäkt på en kvinna fanns i flera tidningar. Effekter av deras beteende för sporten i sig och sportvärlden diskuterades flitigt. Uppföljningar av kidnappningen av Fabian Bengtsson återfanns i flera tidningar.

Som sportnyhet återfanns bland annat att NHL-säsongen blev helt inställd på grund av konflikt kring spelarnas löner.

Bland de utrikespolitiska nyheterna märktes begravningen av Libanons mördade premiärminister Rafiq Hariri och de efterföljande inhemska protesterna mot Syrien som i praktiken fortfarande anses styra Libanon. Att Kyotoavtalet trädde i kraft uppmärksammades, liksom att USA ej skrivit på avtalet. Brasiliens och Venezuelas presidenter Lula da Silva och Cháves rapporterades ha ingått en allians. Från Iran rapporterades en explosion nära ett kärnkraftverk.

Sverige har många relativt många kvinnor i rikspolitiken och på statsrådsnivå vilket ger utslag i nyheterna. Inom andra bevakningsområden är kvinnorna få. Genusperspektiv är frånvarande, och jämställdhet som bevakningsområde eller politisk fråga är i det närmaste osynligt.

Könsomedvetenhet ur nyhetsskörden 16 februari 2005

En nyhet om politikeravhopp i Sydsvenska Dagbladet är ett typiskt exempel på en vanlig svensk jämställdhetsambition. Ett antal kvinnor får uttala sig om ett fenomen – så långt gott och väl. De framstår som representanter för en kår och det är bra att tidningen då exemplifierar med kvinnor. Däremot saknas ett jämställdhets- och genusperspektiv. Tidningen har undersökt från vilka partier avhoppet skett men inte uppdelat på kön. Flera studier visar att fler kvinnor än män slutar och att skälen skiljer sig mellan könen. "Familj" uppgavs av någon politiker som skäl – men detta problematiserades inte genom att diskutera att kvinnor fortfarande har huvudansvaret för hem och hushåll. Dessutom undersöktes inte kränkande behandling – trots att bland annat statsvetaren Ingrid Pincus i sin forskning visat att kommunalpolitiken på många håll har inslag av sexistisk och könskränkande jargong. Maktperspektiv saknas också; manliga inlägg och insatser värderas ofta högre i politiken – vilket också många män är medvetna om. Män är värdiga när de fått en titel – kvinnor måste visa sig värdiga sin titel.

Paradoxalt nog syns kvinnorna i politiken samtidigt som deras, och männens, villkor osynliggörs.

Tvärtom är det i Aftonbladet där en sprängd bordell rapporteras. Där är kvinnorna enbart kön, som ofta är fallet när det gäller brott med sexuell anknytning. Sexköp är som bekant kriminaliserat i Sverige men trots det ligger fokus på de icke-kriminaliserade kvinnorna. De har tvingats acceptera grova handlingar som andra prostituerade inte utför. De refereras till som "flickorna" medan hallickarna kallas "syndikatet" eller "ledarna".

Så gjordes GMMP i Sverige – ideell insats med professionell handledning

I Sverige delades granskningen upp geografiskt. I Göteborg samarbetade Allt är Möjligt med Institutionen för journalistik och masskommunikation på Göteborgs Universitet, JMG, som också upplät sina lokaler. Göteborg tog hand om pressdelen. Ett tjugotal personer deltog, studenter på JMG, kvinnoaktivister, medieaktivister och forskare. Maria Jacobson, ordförande i AÄM och Maria Edström, doktorand på JMG, ansvarade för granskningen. Åtta dagliga nyhetstidningar ingick i studien: Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten, Sydsvenska Dagbladet, Aftonbladet, Expressen, Arbetarbladet och Nerikes Allehanda. Mellan tio och tolv artiklar på framträdande nyhetsplats studerades.

Medieforskaren Karin Nordberg vid Institutionen för kultur och medier vid Umeå universitet handledde en grupp studenter som ansvarade för att granska de två radionyhetsprogram som var kvot för Sverige. Dagens Eko kvart i fem samt radio Västerbottens nyhetssändning 16.30 granskades. Alla inslag i sändningarna ingick i granskningen.

I Stockholm granskade fem personer i organisationen Kvinna till Kvinna de kvoterade nyhetssändningarna på TV, Rapport 19.30, Aktuellt 21.00, Nyheterna TV 4 19.00, Mittnytt 19.10 och Sydnytt 19.10 under ledning av Åsa Carlman på press-och kommunikationsavdelningen. Alla inslag i sändningarna granskades.

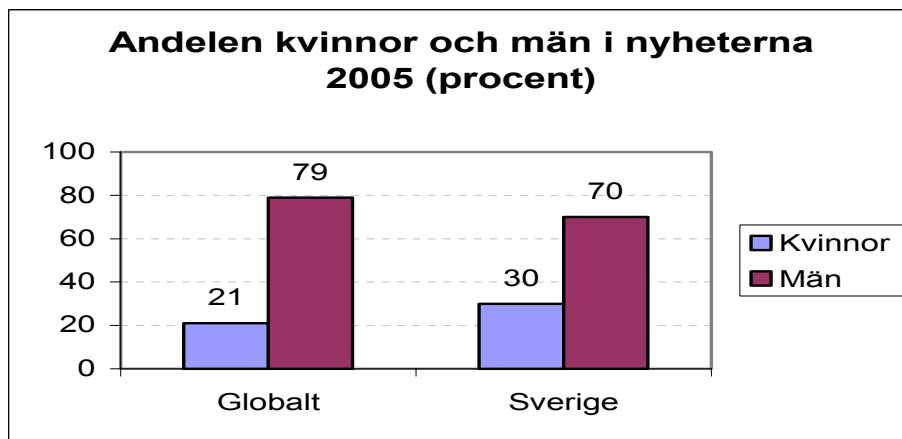
Totalt studerades 168 artiklar och inslag och 633 aktörer, inklusive nyhetssubjekt, reportrar och presentatörer.

Speglar nyheterna världen?

Svenska journalister värjer sig ibland mot jämställdhet i utbudet med åsikten: Vi bevakar makten och andra viktiga samhällsinstanser som inte är jämställda – vi speglar alltså bara verkligheten. Vad man sällan reflekterar över är hur själva dagordningen formas – vem har bestämt vad som anses viktigt i samhället? Varför anses inte verksamheter där kvinnor är i majoritet viktiga? Inte heller har könsmakten avslöjats av i första hand granskande journalister – utan aktivister och forskare i kvinnorörelsen. Inom ramen för vårt samhällssystem är journalister duktiga på att granska maktutövning men själva systemet ifrågasätts sällan.

Dessutom talar mycket för att inom områden som traditionellt nyhetsbevakas och där det finns många kvinnor motsvaras inte det av liknande representation på nyhetsplats. Antal kvinnor som politiker i verkligheten motsvaras exempelvis inte av en liknande representation i nyheterna.

Inte heller finns ett utbrett könsmedvetande i journalistkåren, även om en gryende insikt om medierepresentationens betydelse kan märkas. Här och där i kåren finns dock hög medvetenhet men på många håll är den märkvärdigt lågt med tanke på den omfattande genusforskning som finns i Sverige och den jämställdhets-och genuspolitik som funnits under 30 år.

Figur 1: Andel kvinnor och män som nyhetssubjekt i procent i Sverige och globalt

	Kvinnor %	Män %	Kvinnor antal	Män antal	Totalt
Presentatörer	80	20	66	17	83
Reportrar	35	65	56	102	158
Nyhetssubjekt	30	70	112	262	374

Tabell 1: Kvinnor och män i svenska nyheter i procent och antal, fördelade på presentatörer, reportrar och nyhetssubjekt

Stabilt mönster av underrepresentation

Den aktuella dagen återfanns totalt 30 procent kvinnor som nyhetssubjekt i de granskade inslagen och artiklarna, vilken var en procent lägre än GMMP 2000. I TV var siffran 26 procent, i radio 37 procent och i pressen 31 procent.

Förhållandet två tredjedelar män och en tredjedel kvinnor som nyhetssubjekt är stabilt i Sverige sedan åtminstone tio år. Någon kan invända att materialet i GMMP är begränsat – och det stämmer. Samtidigt upprepas ett mönster som tidigare visats i svensk forskning, exempelvis Publicistiskt bokslut vid JMG, interna redaktionella mätningar och lekmannamätningar. Vem som än räknar eller hur det görs tycks inte spela stor roll – gång på gång återskapas mönstret. Därför kan man tala om strukturell underrepresentation av kvinnor i nyhetsutbudet.

Noteras ska att Sverige ligger högre än det globala snittet på 21 procent. Men i spannet 25 till 30 procent ligger fler länder: Colombia, 30 procent, Rwanda, Finland, Chile och Jamaica 29 procent, Bangladesh, Norge och Japan 26 procent, för att nämna några. Belgien ligger högst med 31 procent.

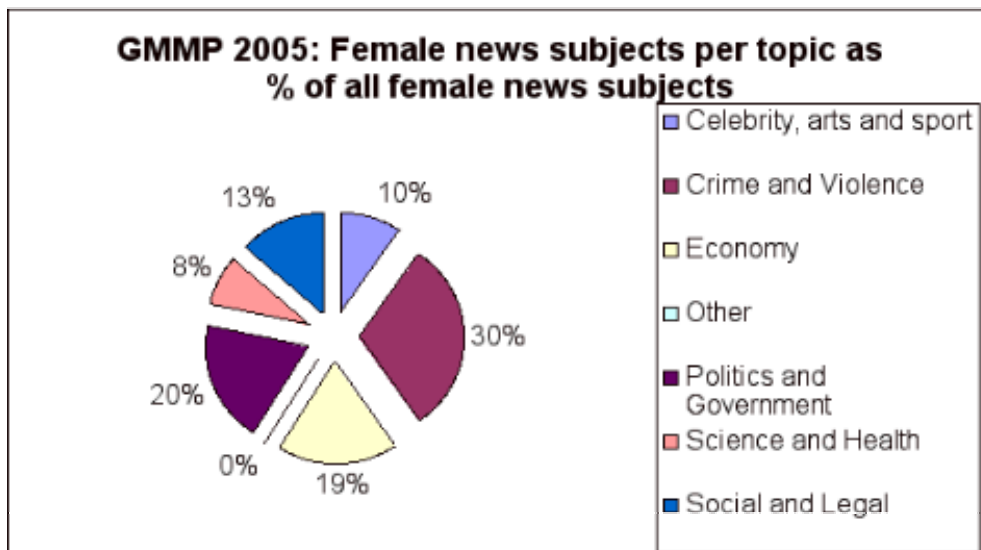
Samtidigt som kvinnorna ökade i antal globalt sett, från 18 till 21 procent, minskade de alltså i Sverige. Visserligen går inte att dra stora slutsatser av den minskningen – men i ett land som anses vara ett världens mest jämställda kunde man förväntat sig en ökning.

Det ska också tilläggas att enbart antal inte ger en hel bild av jämställdhet – hur kvinnor skildras har också betydelse.

Bland de kvinnor som förekom den 16 februari 2005 återfanns 30 procent inom bevakningsområdet kriminalitet och brott, följt av politik med 20 procent. 8 procent fanns inom området vetenskap och hälsa, tätt följt av kändisar, kultur och sport med 10 procent och sociala och juridiska frågor med 13 procent. Det skiljer ut Sverige från det globala mönstret, där kvinnorna är flest inom sport, kultur och kändisar samt sociala och juridiska frågor. Männerna i de svenska nyheterna följer samma mönster som kvinnorna; flest inom brott och kriminalitet samt politik.

Bevakningsområden	Kvinnor	Män
Kändisar, kultur, sport	34	66
Brott och våld	32	68
Ekonomi	32	68
Övrigt	0	0
Politik, regering, riksdag	28	72
Vetenskap och hälsa	19	81
Socialt, rättsligt, juridiskt	34	66

Tabell 2: Antal kvinnor och män i procent som nyhetssubjekt fördelade inom olika bevakningsområden.

Figur 2: Nyhetssubjekten inom gruppen kvinnor fördelade på olika bevakningsområden.

Att hamna på sidan 1

Två av de granskade tidningarna hade stora bilder – ”dragarbilder” – av kvinnor på sidan 1. Det var de regionala tidningarna Nerikes Allehanda och Arbetarbladet som stod för dem. Nerikes Allehanda hade valt en bild där två kvinnor repeterar en teaterpjäs, inom bevakningsområdet kultur och nöje. De är aktiva och poserar inte på bilden.

Den andra stora bilden fanns på Arbetarbladet. Här är det kvinnor på frisörprogrammet på en skola som klipper kunder. Visserligen tenderar tidningar att kompensera brist på kvinnor i de ”hårda” nyheterna med att visa kvinnor i ”mjuka” nyheter som kultur och nöje, eller i könstraditionella yrken. Frisör är ett så kallat kvinnoyrke men båda bilderna framställer kvinnor som aktiva i sina yrkespositioner. Samtidigt som kvinnorna är synliga aktörer i arbetslivet framställs de också delvis könstypiskt.

Expressen har flera små bilder av kvinnor på sin första sida. En anonym kvinna får illustrera nyheten om Aktierna som ger vinst. Övriga bilder föreställer kända artister och idrottare som omskrivs för vad som hänt i deras privatliv. Rubriken ”Annika Sörenstam skiljer sig” hittar vi både i Expressen och Aftonbladet. Arbetande män finns på Sydsvenska Dagbladets och Göteborgs-Postens huvudbilder på sidan 1, busschaufför, respektive plåtslagare. DN har valt en bild av en svensk man som är försöksperson när det nya Hiv-vaccinet ska testas.

Maktpersoner vanligast

Det vanligaste yrket eller positionen bland aktörerna i undersökningen är ministrar regeringstalespersoner, av regeringen utnämnda utredare, partiledare, kommunala och regionala politiska ledare, sammanlagt 86 aktörer. Av dem är 72 procent män. Därefter kommer statsanställda på olika nivåer, totalt 34 aktörer, exempelvis diplomater, byråkrater, säkerhetsansvariga m fl. 76 procent av dem är män.

Personer inom näringslivet är en relativt stor grupp som kommer till tals med 23 aktörer, varav varav 99 procent är män.

Kvinnor är i majoritet som studenter, hemmavarande, barn, pensionär, ”vanlig” människa. Ingen kvinna fanns representerad från fackföreningar, jordbruket eller medierna I nyheterna den 16 februari 2005 var både kungligheter och arbetslösa frånvarande.

Journalistikens ambition att bevaka makten kan sägas uppfyllas mot bakgrund av det stora antalet maktpersoner som är omrapporterade. Konsekvensen av det blir också att det är samhällets eliter som är synliga på bekostnad av andra skikt och grupper.

Jag uttalar mig som...

Män förekommer betydligt oftare i roller som experter, kommentatorer och talespersoner än kvinnor. Även i artiklar och inslag som handlar om vad en person utträttat eller sagt är männen i majoritet, 95 stycken jämfört med 35 kvinnor. Kvinnor uttalar sig oftare som "allmänhet" än män.

Inom gruppen kvinnor finns 32 procent som nyhetssubjekt, det vill säga de omskrivs för något de utträttat eller uttalat. Ett exempel är att utrikesminister Laila Freivalds kritiserades för sitt uttalande om att hon inte visste vad Phuket var. En hel del kvinnor uttalar sig också som representanter för olika organisationer.

Viktimisering är ett begrepp som ibland används för att beskriva att kvinnor framställs som offer – får våld eller andra omständigheter – i nyheter och medier generellt. I materialet den 16 februari är kvinnor procentuellt sett oftare framställda som offer än män, 19 procent jämfört med 11 procent. De globala resultaten visar samma resultat för kvinnor men bara 8 procent för män.

En orsak till den svenska något högre siffran för män kan vara att hockeyspelarna som polisanmälades för våldtäkt framställdes som offer i lika hög grad som den kvinna som polisanmälde dem. Men det är också så att män ofta är offer för det våld som rapporteras i nyheterna. Typen av våld som riktas mot kvinnor och män skiljer sig åt. Kvinnor utsätts för våld som är tydligt kopplat till kön, exempelvis våldtäkt eller serievåld av en närstående man. Män utsätts oftare för "engångsvåld".

Kvinnors familjestatus nämns oftare än mäns i 15 procent jämfört med 7 procent men familjestatus är inte särskilt ofta nämnt alls på nyhetsplats.

I pressen citerades 41 kvinnor och 100 män, 26 kvinnor och 59 män förekom på bild

Vem levererar nyheterna?

Även som reportrar var kvinnor i minoritet den 16 februari 2005 med 35 procent, samma resultat som i den globala studien. Däremot fanns kvinnor som nyhetspresentatörer i majoritet med 80 procent. Det ligger nära till hands att tolka det så att kvinnor i studien får kompensera kvinnobristen i inslagen. Den globala siffran för presentatörer var 53 procent.

Så kallade hårda nyheter, kriminalitet, våld, politik och ekonomi rapporterades framförallt av män medan kvinnorna och männen var ungefär lika många på bevakningsområdena sociala och juridiska frågor samt sport, kändisar och kultur. I gruppen kvinnor fanns flest reportrar inom politik och ekonomi.

Både kvinnor och män väljer i första hand män för intervjuer och kommentarer, kvinnorna i något mindre omfattning än männen.

	Andel kvinnor	
	Svenska nyhetsmedier	Globala nyhetsmedier
Reportrar tidning	29	29
Reportrar radio	62	45
Reportrar TV	42	42
Totalt reportrar	35	37
Nyhetspresentatörer tv	74	57
Nyhetspresentatörer radio	100	49
Totalt presentatörer	80	53

Tabell 3: Andel kvinnliga reportrar och presentatörer i svenska medier och globalt (procent) 16 februari 2005

På tal om genus och jämställdhet

Av de 168 artiklar och inslag som granskades hade 13 kvinnors villkor och verklighet som utgångspunkt eller kvinnor som huvudpersoner. Flest fanns inom området kriminalitet och olyckor.

I Expressen till exempel fick mamman till Fabian Bengtssons kidnappare uttala sig om sin son.

Nyheter i TV4 hade ett inslag där en kvinna med skyddad identitet efter hot om våld redogör för hur komplicerat det är att leva så eftersom det inte finns några rutiner i samhället för att hantera denna situation.

Inom området hälsa och vetenskap fanns en artikel med kvinnor i fokus. Dagens Nyheter skrev om kvinnor med bröstcancer som pensioneras i onödan.

2 artiklar eller inslag utmanade könstraditionella skildringar. 20 inslag och artiklar förstärkte stereotyper. De två "utmanarna" var Nerikes Allehanda och Göteborgs-Posten. Nerikes Allehanda är tidigare nämnd under rubriken Att hamna på första sidan. Att inte Arbetarbladets förstasidesstory kvalar in som utmanare beror på att de visserligen aktiva kvinnorna på bilden skildras inom ett traditionellt kvinnoyrke.

Den andra artikeln som utmanar stereotyper fanns i Göteborgs-Posten under rubriken "Ernesto blev arg – det gav resultat". En elev tröttnade på skolbibliotekets dåliga datautrusning. Han engagerade sin lärare och de båda kontaktade och bearbetade beslutsfattare för att få ny. Det lyckades. Vanligen förekommer unga människor på nyhetsplats i samband med brott och droger. Här fanns en ung aktör, dessutom ur en etnisk minoritet. Hans lärare, en kvinna, beskrivs som engagerad och klok, ovanliga beskrivningar av kvinnor i nyheterna.

Under rubriken Könsmotvetenhet i nyhetsskörden 16 februari 2005 nämns ett exempel från Sydsvenska Dagbladet på när man missar att använda genusperspektiv i artikel som berör demokrati. Ett annat exempel där genus hade kunnat tillföra artikeln en extra dimension är Dagens Nyheters artikel om nytt Hiv-vaccin. Den nämner problem för barn i Afrika som blir föräldralösa men inte kvinnornas situation. Hiv/aids är i hög grad ett genusrelaterat hälsoproblem vilket inte nämns. Däremot framställs det som ett problem att framförallt kvinnor är engagerade i utvecklingsfrågor. Det försvårar möjligheterna att få tag på testpersoner då kvinnor i fertil ålder är uteslutna av etiska skäl.

Jämställdhet fortfarande en kvinnofråga

Jämställdhet eller genus som bevakningsområden är inte särskilt etablerat i nyhetsvärlden. Man kan betrakta områdena på flera sätt, till exempel som maktfrågor, demokratifrågor eller diskrimineringsfrågor. Jämställdhetspolitiken kan bevakas på riks, landstings och kommunal nivå, liksom olika jämställdhetspraktiker i skola, organisationer och näringsliv.

Den 16 februari fanns 4 nyheter med jämställdhet i fokus. Och när jämställdhet eller genus diskuteras i medierna – då får kvinnorna komma till tals. Ämnet behandlas fortfarande som en kvinnofråga.

Så var det till exempel i Sydnytt som rapporterade om en förskola som fått medel att genomföra ett jämställdhetsprojekt, Barbie & Batman. En förskollärare fick uttala sig i reportage och en forskare fanns i studion. En rätt rejäl satsning. Deras roll blev att förklara varför jämställdhet i förskolan är vettigt och de fick frågor som: Är det meningen att flickor och pojkar ska bli mer lika? Om jämställdhet byts ut mot ett annat ord, demokrati, förstår man att frågan utgår från omedvetenhet och kunskap om vad jämställdhet och genus innebär. Men den är flitigt förekommande i samhället och i medierna. En rädsla för likhet mellan könen döljer sig bakom frågan, vilken reportrar sällan ger sig tid att belysa. I stället hamnar intervjupersonerna i försvarsposition och känner sig tvingade att bedyra att pojkar och flickor inte ska bli lika. Att ifrågasätta tillhör journalistrollen – men i fallet ovan hade det varit mer intressant att diskutera varför det inte var jämställt på förskolan trots att det stått i förskolornas läroplan sedan 1998. Eller diskutera hur jämställdhetagnar barn och personal.

Vad kan göras?

Idén om att tala till och representera kvinnor i nyhetsförmedlingen är inte ny, enligt presshistorien. Frågan har aktualiseras i vågor som följt kvinnorättsrörelsens framväxt och aktiviteter.

I Den svenska pressens historia, red Gustafsson & Rydén, går att läsa om hur exempelvis Svenska Dagbladet, under ledning av CG Tengwall, i slutet av 1800-talet bestämde sig för att bli en tidning för fler än en exklusiv elit med manliga förtecken. Dagordningen breddades för att också tillfredsställa kvinnor som läste tidningen. Från USA importerades den nya journalistiken med sociala frågor i fokus och kvinnliga medarbetare anställdes. Lotten Ekman och Ester Blenda Nordström var berömda reportrar vid sekelskiftet och strax därefter. Journalistgruppen Ligan formades som tog upp kvinnors villkor inom journalistiken.

På 1960-70-talen tog kvinnor på tabloiderna itu med frågan igen, inspirerade av Grupp 8 och andra feministiska och aktivistiska grupper. Både på Aftonbladet och GT drevs frågorna intensivt. Vid denna tid började också jämställdhet som politiskt område etableras efter att Olof Palme 1972 introducerade begreppet på den socialdemokratiska partikongressen det året. Han placerade Delegationen för jämställdhet direkt under sig på Statsrådsberedningen. I slutet av 1970 talet vaknade också etermedierna. Spinnrock – ett rockprogram med kvinnliga förtecken – blev en uppstickare i den manligt dominerade rockkulturen. 1981 startade Radio Ellen i ljudradions P1 trots visst motstånd från P1-ledningen. En avknoppning var programmet Gråt inte - forska som speglade den växande kvinnoforskningen. Vissa lokalradiostationer hängde på trenden kvinnoprogram, bland dem Radio Amanda i Kalmar. TV följde efter med några korta programserier, exempelvis Käringsnack.

På 1990-talet talades om backlash och mediernas ansvar för kroppsideal. Tidskriften bang startade, liksom det mediekritiska nätverket Allt är Möjligt. Journalisten Åsa Crona skrev den uppmärksammade Bakom spegeln och mot slutet av 1990-talet kom boken Fittstim av en grupp unga kvinnor, de flesta journalister. Under 1990-talet spreds också begreppet mediekritik mer allmänt, bland annat genom Allt är Möjligt och journalisten Maria-Pia Boëthius. En skillnad mot förra seklet är att vi numera har utarbetad, om än inte genomförd, jämställdhetsideologi.

Därför ska kvinnor räknas

Ett jämställt utbud handlar inte bara om att räkna huvuden. Men det kan vara en början. Erfarenheten visar att det är ett första steg till ökat medvetande om genus och jämställdhet och inte bara det. Intresset även för andra maktperspektiv växer när en redaktion gör medveten om vems och vilka åsikter, värderingar och ideologier som exponeras i tidningen eller sändningen. Idag syns mest en vit medelålders välutbildad man i nyheterna. Det betyder något i en kultur som gjort sig beroende av nyheternas berättelser om världen. Kvinnors underrepresentation i nyheterna måste också ses mot bakgrund av den hårda exponeringen av kvinnor som sexuella varelser och kön i andra mediegenerer. Det blir än viktigare att ge utrymme också åt kvinnors röster i nyhetsförmedlingen, en genre som har ett verklighetsanspråk. Dessutom behöver journalistkåren en rejäl höjning av genusmedvetandet.

Man kan påstå att yttrande-och tryckfriheten är begränsad när det gäller att skildra kvinnors liv, villkor, tankar och handlingar. Underrepresentation och objektifiering är härskarstrategier och diskriminerande faktorer. Men när åtgärder för att förändra diskuteras framförs rutinmässigt att lagstiftning av olika slag är oförenligt med tryckfrihetsgrundlagen. I grundlagen står också jämställdhet inskriven. Det finns inga formella hinder för schysstare skildringar av kvinnor i press, tv och radio, inte heller för ökat jämställdhets och genusmedvetande i nyhetsbranschen.

Sverige har undertecknat den så kallade Pekingplattformen, en slags tillägg till FN:s konvention om kvinnors mänskliga rättigheter. Pekingplattformen antogs i Beijing på FN:s fjärde internationella kvinnokonferens 1995, där också GMMP initierades. Den identifierar kvinnor och medier som ett av tolv nyckelområden i arbetet för rättvisa, demokrati och kvinnors rättigheter. Plattformen ger exempel på en mängd åtgärder för att förändring. I Sverige har denna plattform när det gäller mediedelen inte implementerats på något systematiskt sätt. Det är upp till varje medieorganisation att själv initiera och driva jämställdhetsarbetet när det gäller utbudet.

Allt är Möjligt har länge verkat för systematiskt utbildning i medieanalys och mediekunskap i grundskolan och gymnasiet för att på så vis öka medvetandet om medieutbud och mediebudskap. AäM har publicerat Handbok i mediekritik i tre upplagor som är väl använd i skolvärlden. Till den finns en Pedagogisk handledning som kan laddas ner från www.alltarmojligt.se. Vi har också föreläst i skolor runt om i landet under närmare tio år.

Genus och jämställdhet letar sig också in på medieutbildningar av olika slag. Allt är Möjligt förespråkar gedigna och generella utbildningsinsatser på medieutbildningarna i landet. Under senare år har det blivit bättre, men inte tillräckligt. Här kan regeringen och riksdag vässa sina politiska mål och trycka hårdare på högskolors ansvar för journalistutbildningarna.

Andra åtgärder som kan utredas från politiskt håll är:

- Presstöd och andra styrmekanismer kan vara verktyg - jämställt utbud som krav
- Rikta medel till start av genusorienterade medier, feministiska magasin och gynna sådan spridning.
- Uppmuntra och gynna mediegranskande organisationer, liknande Quick Response och Allt är Möjligt.
- Tillse mediegranskning ur ett genusperspektiv via Medierådet, eller på en jämställdhetsmyndighet om en sådan inrättas.
- Mediearbetsgivarna, företagen och journalisternas fackliga organisation, Svenska Journalistförbundet skulle kunna ta större ansvar. I dag har medlemsorganisationen Tidningsutgivarna inga synpunkter på det publicistiska innehållet, enligt informationschef Elisabeth Lundberg, det vore principiellt fel, menar hon. Man skulle kunna säga att avsaknaden på synpunkter också är accepterande hållning till ett ojämnt innehåll. Branschen skulle kunna skärpa, modernisera och förtydliga de etiska spelreglerna för press, radio tv när det gäller diskriminering. Etiska koder för människoskildringar kan upprättas. Dessutom kan utbildningar arrangeras av Fojo, Fortbildning för journalister samt Mediautbildarna, Tidningsutgivarnas utbildningsinstitut.

Goda nyheter

De goda nyheterna är att nyhetsorganisationer runt om i landet har inlett ett arbete mot jämställt utbud. Här följer några exempel från fem olika redaktioner.

Göteborgs-Posten – den stora redaktionen

Sedan den 16 februari 2005 har en av de granskade tidningarna i GMMP, Göteborgs-Posten, bestämt sig för att "bli bäst i svensk press på att skildra män och kvinnor ur ett jämställt perspektiv." som det står i handlingsplanen. GP har runt 240 anställda journalister och når 600 000 läsare varje dag. GP konstaterar att "Läsarnas medvetenhet om jämställdhet och om vilka som syns och hörs i medierna har ökat radikalt de senaste åren."

Med tillstånd av biträdande redaktionschef, tillika företagets jämställdhetsansvariga, Carina Söderström, citeras mål och handlingsplan.

GP ska ha en jämn könsfördelning

- bland läsarna

- varje år undersöka läsningen ur genusperspektiv
- varje halvår ta fram idélistor över artiklar som kan locka det underrepresenterade könet bland läsarna på respektive avdelning

- bland interna och externa skribenter

- aktivt söka skribenter av det underrepresenterade könet på avdelningen vid rekrytering av vikarier, tillsvidareanställda och frilansare
- se över könsfördelningen bland externa skribenter och krönikörer
- alltid ha flerkönade arbetsgrupper vid projekt, stora nyhetshändelser

- bland fotografer

- aktivt söka fotografer av det underrepresenterade könet på avdelningen vid rekrytering av vikarier, tillsvidareanställda och frilansare

- i text och bild.

- ta fram en gemensam mätmetod för alla avdelningar för att bland annat mäta antal kvinnor och män på bild, som experter, maktavare, aktiva/passiva. Utvärdering varje månad
- skapa en jämnt könsfördelad telefonlista med experter, maktavare och andra yrkesutövare

Öka medvetenheten och attityder hos medarbetarna

- varje år genomföra seminarier ur genusperspektiv på varje avdelning – obligatorisk utbildning om fallgropar och hur man undviker stereotyper
- genusperspektiv på dagordningen vid varje journalistiskt möte
- avdelningarna turas om att en gång per månad genusgranska GP
- nyhetschefen presenterar veckans fälla – ur genusperspektiv

Öka medvetenheten och attityder hos läsarna

- varje halvår upprätta idélista över journalistiska jobb med genusperspektiv, t ex könsrepresentation, diskriminering

Under 2005 fick den redaktionella personalen en basföreläsning om genusmedvetenhet i utbudet.

Uppsala Nya Tidnings tipslista – den medelstora redaktionen

UNT har en aktiv genusgrupp och har satsat på seminarier för redaktionell personal. 115 personer arbetar på redaktionen och UNT har en räckvidd på 171 000 läsare varje dag.

Med tillstånd från redaktionen publiceras **Tips för dig som vill göra en jämställd UNT**

- Kön spelar ingen roll. Undvik att skriva den kvinnliga bilisten, den kvinnliga arkitekten, den kvinnliga läkaren. Det avslöjar att skribenten anser att mannen är normen och att kvinnan är undantaget. Naturligtvis finns sammanhang då könet är relevant, skriv det då.
- Alla har efternamn. Låter självklart men det finns en tendens att kvinnor oftare än män får ståta med enbart sitt förnamn i artiklar. För- och efternamn är en statusmarkör och tidningen bör inte framstå som mera "tjänis" med kvinnor än med män.
- Tänk tvärtom. Brukar du fråga den unga kvinnan som blivit ny vd hur hon ska få tid med barnen, ställ samma fråga till den unga mannen som gjort samma strålande karriär. Övriga frågor ger dessutom ofta intressanta svar.
- Klädseln är ingen bra metafor. Gå inte i fällan att slentrianmässigt skildra hur en kvinna är klädd. Färgglada skor och snäva kjolar börjar bli en schablon. Vill du gärna berätta om en persons klädsel gör det i så fall även när det handlar om män.
- Testa dig efteråt. Ta en text du skrivit om en kvinna och byt ut hennes namn mot en mans. Eller vice versa. Läs igenom
- Tänk i förväg. Redan när artikelsier, bilagor och enskilda artiklar planeras bör genusperspektivet finnas med. Fundera över antalet män /kvinnor som ska intervjuas och fotograferas. Verkar det som om det bara finns män inom området kan det vara intressant att ställa sig frågan: Varför? Vips har du en ny vinkel.
- Leta med lykta. UNT har fler män både i bild och text. Tycker du att det är fel, jobba för att hitta kvinnor att intervjua och fotografera. Att använda kvinnliga expertlistan är en genväg. Att inte följa sina gamla rutiner kan ge en artikel som skiljer sig ifrån drevets.
- Övertala. När du väl hittat en kvinna men hon inte vill ställa upp eller hänvisar till en annan person, lägg lite krut på övertalning. Ett argument som brukar fungera är att säga att det råder underskott på kvinnor i tidningen.
- Gubbe eller gumma. Fundera över vilket kön figuren ska ha när du beställer en illustration. Säger du inte till – blir det lätt en gubbe. Eller gumma om det handlar om barnomsorg, vård mm.
- Kvinnor kör bil. Glöm inte bort att kvinnor har synpunkter på bensinprishöjningar, elskatter, båtar och den digitala utvecklingen. Och att män gärna tycker till om barnomsorg, skola, litteratur och matpriser.
- Kolla dina ordval. Små betydelseskilnader blir i upprepad form stora. Ord som: Tror, menar, anser, konstaterar eller slår fast – ligger olika på pondusskalan.
- Kalla inte vuxna kvinnor för tjejer. Skriv inte tjejfotboll, tjejrockband osv.
- Hur har vi det med våra ämnesval och vinklar? Av tradition finns en slagsida inom media åt ämnen som intresserar män. **Vill vi ingå i den gruppen eller göra en modern tidning?**

Västerbottensnyttmodellen – den mindre redaktionen

SVT:s Västerbottensnytt separerades från Norrbottensnytt 2001 och det beslutades då att jämställdhet ska vara ett redaktionellt värde. Redaktionen har 34 tjänster och var tredje västerbottnings ser någon av de fyra dagliga sändningarna. Målsättningen är att bryta föreställningen om kvinnligt och manligt och de könskodade yrkena genom att visa upp en jämn fördelning av kvinnor och män i rutan. Både det interna och det externa arbetet är en prioriterad fråga för organisationen.

Patrik Oksanen, stf redaktionschef: Vi har arbetat aktivt med att bli bättre på att intervjua kvinnor sedan programstarten för fem år sedan. Vi har nu stabiliserat oss på en hög nivå. Hösten 2004 hade

47 procent. Helåret 2005 44 procent. I början av det här året har vi inlett bra, den senaste veckan 51 procent, totalt på två veckor 49 procent.

Arbetsmetoden kan sammanfattas i följande punkter:

- Nåbara mål, be inte om månen från början. Det är roligare att lyckas och höja ribban än att sikta för högt och rada upp misslyckandena efter varandra.
- Mät varje vecka – jämställdhet är ett tråkigt varje-dag-arbete. Det är som att fixa disken, du måste göra det efter varje måltid om du vill hålla diskbänken ren. När du tror att du kan diska och att jobbet är klart, det är då som diskbänken svämmar över.
- Ha återkommande diskussioner om varför/varför inte målen nåddes återkoppla och analysera. Om du inte gör det kommer du inte att vetskap av vad som stoppar dig, eller vad som gör att du lyckas.
- Aktivt ledarskap – jämställdhet är inte minst en ledarskapsfråga. Det behövs både coaching gentemot arbetsgruppen som ett kollektiv, men även gentemot individerna i arbetsgruppen. Tydliggör strukturer, kommunicera varför jämställdhet är viktigt. Påminn hela tiden om vikten att hitta kvinnor att intervjua. Letar man kvinnor och anstränger sig varje dag så når man faktiskt hälften kvinnor och hälften män.

Läs mer om redaktionens arbete på:

http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=36252&lid=puff_391604&lpos=extra_2

Arbetaren – den lilla redaktionen

Tidningen Arbetaren beskriver sig som en kunnig, kampvillig och könsbalanserad pressröst. Tidningen har åtta anställda journalister och kommer ut en gång per vecka till omkring 3 400 prenumeranter.

1998 påbörjades arbetet med en analys enligt 3R-metoden, utarbetad av Gertrud Åström.

R:en står för Representation bland personalen, Resurser, vem omskrivs och fotograferas i tidningen och Realia som handlar om de normer, värderingar och utgångspunkter som styr verksamheten. Samtidigt som tidningen arbetade med könsbalansen på alla avdelningar startade också XX-sidorna med feministisk utgångspunkt.

Dåvarande chefredaktören Anna-Klara Bratt och XX-redaktören Mian Lodalen drev på arbetet inledningsvis och de årliga mätningarna utfördes av fotograf Jan-Åke Eriksson.

2004 valdes en könsbalanserad ledning: Rebecka Bohlin och Rikard Warlenius blev chefredaktörer.

Nyhetsprojektet – lokalradions handlingsprogram för en bättre radio

Av en slump inföll undersökningdagen samtidigt med den vecka då Radio Västerbotten beslutat satsa på att uppnå de mål som lokalradion satt för en bättre radio. Med "bättre" menas såväl formmässiga och innehållsliga satsningar som en strävan efter större jämlikhet när det gäller medverkande. Vad formen beträffar eftersträvas större aktualitet genom telefonintervjuer och en mer närvarande radio med "levande röst i miljö". I det finns också en arbetsmiljöaspekt: Reportrarna kommer ut ur huset. Men det får också till följd att representationen av "vanligt folk" ökar, vilket bland annat gagnar kvinnorepresentationen.

Det s k "nyhetsprojektet" inleddes 2002 med syftet att göra de lokala nyheterna "mer tillgängliga för en alltmer mångskiftande publik". Som inspirationskälla för redaktionerna skapades en handbok som tog upp reporterroll, ämnesval, radiomässighet med mera. Här är några punkter ur handboken:

- Sök upp platser och forum där privatpersoner finns och gör sin uppfattning gällande. Klagomurar, kundtjänster, insändarsidor
- Genom att framför allt intervjua de berörda och inte bara makthavare har vi vunnit mycket
- De verkliga konsekvensexperterna är allmänheten. De är ju de som lever i det här samhället. Tala med dem.
- Avskaffa vardagsblindheten. Upprätta ett minst lika stabilt flöde av information och idéer från det vardagliga livet som från det offentliga. Sätt mål i utbudet. Mät.

Och här är några resultat från Radio Västerbottens höstmätning 2005 som omfattar 20 veckor och alltså säger mer om stationens utbud än den enda GMMP-dagen. (De uppsatta målen inom parentes.)

Kvinnor	43 %	(50 %)
Män	57 %	(50 %)
Berörda	41 %	(40 %)
Makthavare	30 %	(25 %)
Personer med utomnordisk bakgrund	3 %	(5 %)

Inventeringar av det här slaget föder medvetenhet. Det är framför allt ambitionen att komma ifrån de slentrianmässiga makthavarintervjuerna och i högre grad låta "berörda" höras - som lett till att könsrepresentationen ökat. Visserligen finns inga jämförelsesiffror från tidigare år, men det är nyhetschefen Malin Thelins uppfattning att "när det rasslar in riktiga människor" i sändningarna, så ökar mångfalden.

TACK

Nätverket Allt är Möjligt tackar Institutionen för journalistik och masskommunikation i Göteborg

Tack alla studenter, forskare, aktivister och journalister som deltagit i GMMP 2005

Tack också till de redaktioner som delat med sig av sina metoder

Kontaktuppgifter

Rapportförfattare: Maria Jacobson, journalist, ordförande AäM 2001-2006, nationell koordinator GMMP 2005, maria.jacobson@alltarmojligt.se, tfn: 0735-67 42 45 www.alltarmojligt.se

Handledare, Gbg: Maria Edström, doktorand, Institutionen för journalistisk och masskommunikation, Göteborgs Universitet, maria.edstrom@jmg.gu.se, tfn 031-773 51 77

Lokala koordinatörer: Karin Nordberg, medieforskare, journalistlärare, Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet karin.nordberg@kultmed.umu.se

Kvinna till Kvinna: Åsa Carlman, press och kommunikation, asa.carlman@iktk.se, Slakthusplan 3, 121 62 Johanneshov, Sweden, tfn: +46-8-588 99 198 fax: +46-8-588 89 101 mobil: +46-733-609 125 www.iktk.se

WACC

WACC

357 Kennington Lane

London

SE11 5QY

UK

Tel: +44 (0)20 7582 9139

Fax: +44 (0)20 7735 0340

Email: info@wacc.org.uk

Web: www.wacc.org.uk

Det mediekritiska nätverket Allt är Möjligt

Torsgatan 3B

SE-411 04 Göteborg

Sweden

www.alltarmojligt.se

info@alltarmojligt.se

QuickTime och en
TIFF (LZW)-dekomprimerare
krävs för att kunna se bilden.

Hela globala rapporten finns på

www.whomakesthenews.org